

4. Бару М.И. Оценочные понятия в трудовом законодательстве / И.М. Бару // Советское государство и право. – 1970. – № 7. – С. 105.

5. Иоффе О.С. Ответственность по советскому гражданскому праву / О.С. Иоффе. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1955. – 311 с.

Криміналізація неповідомлення про злочин

Беніцький А.С., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренко

Повідомлення про тяжкий чи особливо тяжкий злочин повинен стати громадським обов'язком кожного громадянина, оскільки це сприятиме виявленню та попередженню особливо небезпечних вилів злочинів. Між тим встановлення для всіх громадян України а також осіб які мешкають на території України правового обов'язку повідомляти компетентні органи про підготовлений або вчинений злочин буде обмежувати їхню свободу. Але такий захід здійснюватиметься в інтересах національної безпеки територіальної цілісності та громадського порядку з метою попередження чи припинення злочинів а також досягання конституційного принципу невідворотності кримінальної відповідальності за вчинений злочин.

При криміналізації неповідомлення про злочин виникає питання щодо визначення злочинів, залежно від стадії їх вчинення, про які особа повинна повідомити відповідні органи. Так, якщо в правовій нормі передбачити відповідальність лише за неповідомлення про готування або замах на злочин, то виключаються злочини з непрямым умислом, із необережності, триваючі злочини, а також вчинені злочини. Безумовно, ступінь відповідальності за неповідомлення про готування до злочину або замах на нього в порівнянні з неповідомленням про вже вчинений злочин буде різною. Так, на стадії попередньої злочинної діяльності органи правосуддя мають певний час для запобігання їм. Коли правоохоронним органам вдається запобігти вчиненню злочину на стадії готування або замаху, то настання тяжких наслідків можна відвернути. А в разі скоєння злочину, наприклад, з матеріальною конструкцією складу злочину, злочинні наслідки відвернути вже неможливо. Тому цілком виправдано буде передбачити диференційовану кримінальну відповідальність за неповідомлення про готування до злочину або замах на нього й за неповідомлення про вже вчинений злочин.

Конструюючи норму, яка повинна передбачити відповідальність за неповідомлення про злочин, який за формальною або матеріальною конструкцією було вже закінчено, необхідно використати термін «вчинений». Крім того, зазначений термін має охоплювати триваючі злочини. Триваючим іменують злочин, який безперервно вчиняється впродовж більш-менш тривалого часу. Особа перебуває в так званому тривалому злочинному стані. До таких злочинів відносять, наприклад, незаконне зберігання наркотиків, зброї та інших предметів, виключених із цивільно-правового обороту. З моменту придбання, наприклад, зброї стадія замаху припиняється, оскільки злочин вже буде закінченим. Однак на стадії вже закінченого злочину він продовжує скоюватися впродовж невизначеного часу. З цього моменту особа починає безперервно вчиняти злочин. Такий злочин може бути закінчено в разі добровільної відмови особи від злочину, збуту предмета, який особа незаконно зберігає, або вилучення його працівниками правоохоронних органів тощо.

Необхідно враховувати те, що відповідальність за неповідомлення про злочин, що готується або скоюється, повинна бути більш суворою в порівнянні з неповідомленням про вчинений злочин. Пікаєво відзначити, що В.Г. Смирнов пропонував розглядати недонесення про підготовлюваний злочин як різновид співучасті в злочині, а недонесення про вчинений злочин – як причетність до злочину [2, с. 110–112]. Тому автор уважав, що відповідальність за недонесення-співучасть повинна бути вища, ніж відповідальність за недонесення-причетність. Між тим таке розуміння неповідомлення про готування до злочину, як слушно зауважив М.Х. Хабібুলін, викликане тим, що В.Г. Смирновим визнавав можливість співучасті за одностороннього суб'єктивного зв'язку [3, с. 34].

У кримінальному законодавству деяких держав санкція за неповідомлення про готування до злочину вища, ніж санкція за неповідомлення про вчинений злочин. Так, наприклад, у ч. 2 ст. 406 КК Республіки Білорусь покарання за неповідомлення про готування до злочину передбачено суворіше в порівнянні з покаранням за неповідомлення про вчинений злочин. У деяких державах криміналізовано лише діяння щодо неповідомлення про готування на злочин. Так, наприклад, ст. 335 (неповідомлення про злочин) КК Республіки Вієтнам, ст. 376 КК Республіки Грузія передбачає відповідальність за неповідомлення про підготовлюваний тяжкий або особливо тяжкий злочин.

Якщо не погодитися з думкою О.В. Зявубіна який вважає за необхідне криміналізувати лише неповідомлення про вчинений або вчинюваний злочин [1, с. 146–171]. Вважаємо, що автор неправомірно обмежив коло діянь, які пов'язані з неповідомленням про злочин, які треба криміналізувати. Якщо прийняти пропозицію автора, то залишається безкарним неповідомлення про готування до вчинення злочину. Норму, яка встановлюватиме ознаки неповідомлення про готування до злочину або замах на нього, необхідно буде розмістити за нормою, яка буде передбачати меншу санкцію, тобто за нормою, у якій буде передбачено відповідальність за неповідомлення про вчинений злочин.

Визначаючи покарання за неповідомлення про тяжкий чи особливо тяжкий злочин, необхідно керуватися такими правилами: 1) санкція за неповідомлення про тяжкий або особливо тяжкий злочин повинна бути меншою, ніж санкція за такий вид причетності, як заздалегідь не обіцяне приховування тяжкого або особливо тяжкого злочину; 2) максимальна межа покарання за неповідомлення про тяжкий або особливо тяжкий злочин не повинна перевищувати максимальну межу покарання за предикатний тяжкий злочин; 3) неповідомлення про достовірно відоме готування до вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину або замах на нього повинне тягти більш сувору відповідальність, ніж неповідомлення про достовірно відомий вчинений тяжкий чи особливо тяжкий злочин, оскільки останній злочин є менш суспільно небезпечним.

Формулюючи санкцію за неповідомлення про тяжкий чи особливо тяжкий злочин, треба спиратися на конструкцію санкції ст. 396 КК України. Це зумовлено тим, що заздалегідь не обіцяне приховування тяжкого чи особливо тяжкого злочину та неповідомлення про тяжкий чи особливо тяжкий злочин є видами причетності, які близькі за ступенем суспільної небезпечності. Як показує аналіз санкції ст. 396 КК України, заздалегідь не обіцяне приховування злочину є злочином середньої тяжкості. Оскільки заздалегідь не обіцяне приховування злочину має більшу суспільну небезпечність у порівнянні з неповідомленням про злочин, то останній злочин слід конструювати як злочин невеликої тяжкості.

За ступенем визначеності санкції першої та другої частин статті 396-1 (неповідомлення про тяжкий чи особливо тяжкий злочин) КК України необхідно сформулювати, як відносно визначені. У санкції треба передбачити два альтернативні основні види покарання. За неповідомлення про вчинений тяжкий чи особливо тяжкий злочин доцільно передбачити як основні види покарання громадські роботи або виправні роботи, а за неповідомлення про готування до вчинення або замах на вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину – виправні роботи, обмеження волі або позбавлення волі. У частині 1 статті 396-1 КК України слід установити мінімальний строк громадських робіт сто п'ятдесят годин, а максимальний строк – двісті сорок годин. Максимальний строк виправних робіт у ч. 1 ст. 396-1 КК України не повинен перевищувати одного року, а у ч. 2 ст. 396-1 КК України – двохроків. У ч. 2 ст. 396-1 КК України максимальний строк обмеження волі не повинен перевищувати двохроків.

Список використаних джерел:

1. Зарубин А. В. Уголовно-правовое регулирование прикосновенности к преступлению: дис. канд. юрил. наук: 12.00.08 / Зарубин Андрей Викторович; Тюмен. юрид. ин-т МВД России. – Красноярск, 2004. – 212 с.

2. Смирнов В. Г. Понятие прикосновенности к преступлению по советскому уголовному праву / В. Г. Смирнов. – Л.: Издательство Ленинградского университета, 1957 – 179 с.

3. Хабибулин М. Х. Ответственность за укрывательство преступлений и нелоносительство по советскому уголовному праву / М. Х. Хабибулин. – Казань: Изд-во Казан. ун-та, 1984. – 136 с.

Деякі процесуальні особливості реалізації права на захист неповнолітніх під час досудового розслідування

Черняк Н.П., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Джеглава М.В., курсант факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Протидія підлітковій злочинності є однією з найбільш нагальних проблем у сфері реалізації кримінально-правової політики. Цим обумовлюється актуальність наукових розробок у даній сфері, а також велика суспільна значимість дослідження питань, пов'язаних зі злочинами, які вчинені неповнолітніми; пріоритетом охорони прав і законних інтересів цієї категорії осіб у кримінальному процесі, а також необхідністю уточнення змісту кримінальних процесуальних правовідносин держави і неповнолітнього правопорушника в сучасних умовах.

Сьогодні проблема захисту прав неповнолітніх в Україні досліджується багатьма вченими, а саме: О. О. Алексеевим, С. П. Іщенко, Т. С. Кузнецовою, С. Ю. Рєвтовою, А. А. Топорковим, С. В. Печерським та ін. Однак, через складність, індивідуальність та неповторність конкретних випадків, ця проблема залишається актуальною.

Якщо казати про право неповнолітнього на захист у кримінальному процесі, то необхідно зауважити, що в даному випадку сам термін «захист» слід розуміти у більш широкому сенсі. Якщо розуміти його як право на адвоката (захисника) на досудовому розслідуванні, то потрібно казати як про право на захисника, а захист здійснюється не тільки за допомогою адвоката, але й